

Nr 152.

Av herr **Lindblom m. fl.**, *angående viss ändring i lagen om tillsyn å radiologiskt arbete m. m.*

Den 6 juni 1941 utfärdade Konungen efter skrivelse från riksdagen lag om tillsyn å radiologiskt arbete m. m. (SFS nr 334/1941), vilken trädde i kraft den 1 juli samma år.

Med radiologiskt arbete avses enligt lagen arbete, vari ingår bruk av röntgenstrålar, alstrade vid en spänning av mera än 5 000 volt, eller radioaktivt ämne, överstigande viss myckenhet, som medicinalstyrelsen äger fastställa. I huvudsak innebär lagen, att radiologiskt arbete må bedrivas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen, som har att meddela dylikt efter ansökan, innehållande, såvitt röntgen angår, vissa detaljuppgifter om arbetets art, arbetsplatsen, maskinell och personell utrustning, utövaren och hans kompetens etc., vilken ansökan skall vara avfattad enligt fastställt formulär. Som villkor för tillståndets åtnjutande äger medicinalstyrelsen föreskriva skyldighet att iakttaga av styrelsen meddelade särskilda bestämmelser. Vidare ha lämnats vissa föreskrifter om anmälningsskyldighet till medicinalstyrelsen, om tillsyn och besiktning, om taxa å gottgörelse för besiktning m. m. (13 §) samt om straff för olovligt bedrivande av radiologiskt arbete.

Av tilläggsförfattningarna till lagen är särskilt Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 juni 1945 med bestämmelser angående vissa avgifter enligt 13 § i lagen (nr 471/1945) här av intresse. I denna författning — liksom f. ö. även i den författning (nr 517/1941), som 1945 års kungörelse ersätter — göres i avseende å röntgen en differentiering mellan å ena sidan röntgendiagnostik m. m. samt röntgenbehandling å andra sidan. I förstnämnda fallet utgå årliga avgifter beräknade efter apparatmehavet med relativt blygsamma belopp, framför allt beträffande dental röntgendiagnostik, i det andra fallet, som alltså närmast har avseende å terapeutisk användning av röntgen, utgå avgifter årligen för behandlingsavdelning efter antalet bestrålningsplatser med ett grundbelopp av 500 kronor för en bestrålningsplats och därefter med 300 kronor för varje bestrålningsplats.

Som ett slags kontrollerande myndighet fungerar Radiofysiska institutionen vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, vanligen benämnd Radiofysiska institutionen. Denna verkställer regelbundna besiktningar å den tekniska apparaturen i enlighet med därom givna föreskrifter.

Lagens tillämpning har visat, att medicinalstyrelsen endast generellt utfärdat tillstånd att bruka röntgen t. o. m. för icke-medicinsk användning med därav följande möjlighet att utan kompetensprövning utesluta viss yrkesgrupp med absolut behov av dylik apparatur.

Efter lagens tillkomst år 1941 ansökte ett flertal chiropraktorer här i landet med utbildning från olika statligt erkända chiropraktiska läroanstalter i U.S.A. hos medicinalstyrelsen om tillstånd att i sin verksamhet använda av dem tidigare begagnade röntgenapparater för röntgenanalys. För chiropraktikens ändamålsenliga utövande har nämligen röntgenfotografering av skelettdelar, företrädesvis ryggraden, visat sig vara ett tekniskt högtstående och ur allmänhetens synpunkt nära nog nödvändigt hjälpmedel. Chiropraktik går ut på att med enbart händerna återställa det anatomiskt rätta läget av felaktigt inställda ryggkotor i människokroppen för att undanröja härav föranledd nedsättning i kroppens normala funktioner. Emellertid avlog medicinalstyrelsen, dock icke förrän år 1944, dessa ansökningar, och efter fullföljd hos Kungl. Maj:t blevo ansökningarna senare samma år även där avslagna.

Dessa avslag äro märkliga *dels* ur den synpunkten, att chiropraktorernas röntgenanläggningar över lag godkänts av Radiofysiska institutionen, *dels även* med tanke på att chiropraktoremas sysslande med röntgen, i många fall omfattande en tidrymd av mer än tio år, aldrig föranlett något olycksfall, och slutligen ur den synpunkten, att chiropraktorerna, såvitt skelett-röntgenfotografering angår, erhållit en omfattande utbildning och erfarenhet. Fullt klart är också, att den röntgenfotografering, som bedrivs av chiropraktorerna, i fråga om risker för patienter och röntgenpersonal är avsevärt mindre farlig än den dentala röntgenfotograferingen, som dessutom ombesöjes av personal, vars kompetens på området på intet vis kan mäta sig med chiropraktorernas. Det kan i detta sammanhang framhållas, att åtskilliga här i landet verksamma chiropraktorer ha mera än 10 000 timmars effektivt röntgenarbete bakom sig.

Enligt odontologisk erfarenhet äro de risker, som äro förbundna med dental röntgenfotografering, skäligen små. Det heter härom i ett av Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkareförbund i samband med förarbetena till 1941 års lag avgivet gemensamt utlåtande bl. a.:

»I nu berörda avseenden förhåller det sig inom det odontologiska radiologiska arbetet på följande sätt. Svenska tandläkare giva icke, så vitt är känt, radiologisk behandling, och det finnes för närvarande intet skäl, som antyder, att utvecklingen skulle medföra en ändring i detta förhållande. Inom tandröntgendiagnostiken är det med hänsyn till tandläkarens arbetsförhållanden knappast möjligt att använda genomlysningstekniken, och det är därför troligt, att bildtagning allt framgent kommer att förbliva normalmetoden inom tandvården. Det framgår härav, att tandvårdsverksamheten icke har behov av en röntgenapparat med den större maximala prestationsförmåga, som är nödvändig vid medicinsk terapi och diagnostik. De två sista årtiondena hava också medfört en differentiering inom apparattekniken, som resulterat i byggandet av speciella tanddiagnostikapparater, vilka konstruerats med hänsyn tagen till tanddiagnostikens begränsade driftsanspråk, samtidigt som de tillgodose inställningstekniska behov med hänsyn till käkgebitet. Tandläkarkåren har under denna tid varit i tillfälle att samla en betydande erfarenhet beträffande dessa apparater, av vilka för närvarande minst 1 400 äro i användning inom landet. Då likväl intet fall är känt, där strålskada skulle hava uppkommit till följd av dessa apparaters drifts-

betingelser, måste antagandet, att strålskador av denna orsak likväl skulle förekomma, sägas vara av hypotetisk natur och därför icke ägnat att tjäna som underlag för ett så allvarligt ingripande, som en lagstadgad obligatorisk kontroll otvivelaktigt kan sägas utgöra.»

Tandläkarnas röntgenfotografering skiljer sig rent tekniskt från chiropraktorernas främst därutinnan, att de förra tvingas fotografera på mycket nära håll och vanligen med hudkontakt, medan chiropraktorernas skelettbilder, vilka ofta erhållas genom samma slags apparater, i regel tagas på 48 centimeters avstånd från kroppen. Härav torde framgå, att risken för skada med sistnämnda tekniska förfarande är avsevärt mindre än vid dentalröntgen.

I förarbetena till 1941 års lag talas ingenstades om chiropraktisk röntgenfotografering. Det torde icke ha varit lagstiftarens mening vid lagens antagande att vid tillämpningen utestänga viss yrkesgrupp, oavsett dess kompetens och utan hänsyn tagen till mångårigt praktiskt sysslande på området. Enligt vår mening är chiropraktik en verksamhet till allmänt gagn, vilket framgår av det stora antal personer här i landet, som framgångsrikt ha behandlats enligt chiropraktisk metod. Då under år 1946 en känd chiropraktor ställts under åtal för att han röntgenfotograferat och det icke synes finnas praktisk möjlighet för chiropraktorerna att — i motsats mot vad fallet är t. ex. i Danmark — erhålla de medicinska myndigheternas medgivande att röntgenfotografera, anse vi det på sin plats, att de på legislativ väg beredas sådan möjlighet genom ändrade bestämmelser i fråga om meddelande av tillstånd till röntgenfotografering. Denna möjlighet skulle kunna tillgodoses exempelvis genom en komplettering till lagens 1 § av innehåll, att medicinalstyrelsens tillstånd till röntgenologiskt arbete må meddelas efter av Kungl. Maj:t föreskrivna kompetensprov för den uppgift, vartill apparaturen skall användas.

Med anledning av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning rörande sådan ändring i lagen den 6 juni 1941 om tillsyn å radiologiskt arbete m. m., att möjlighet att använda röntgen för fotografering må tillkomma den, som erhållit tillstånd därtill av medicinalstyrelsen efter avläggande av prov för den uppgift, vartill apparaturen skall användas, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Stockholm den 23 januari 1947.

E. A. Lindblom.

Karl Aug. Johanson.

P. J. Näslund.

Gunnar Lodenius.

Lennart Bondeson.